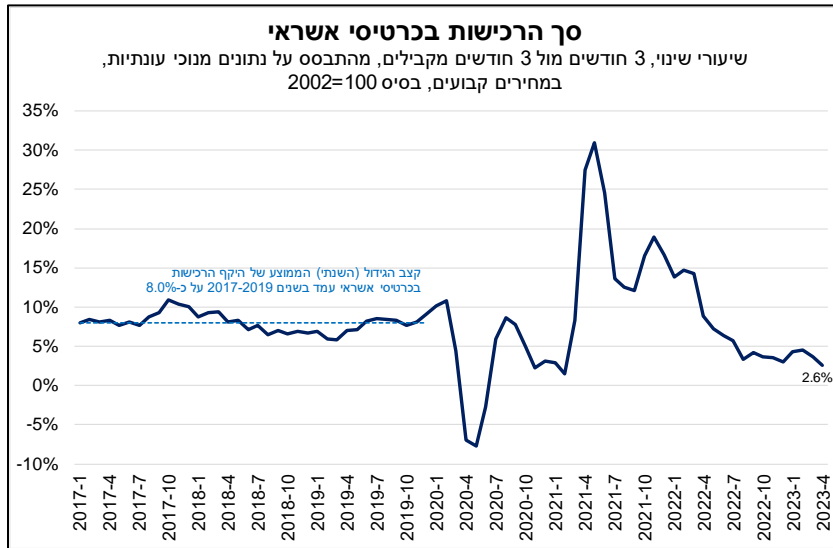

31/05/2023

השבוע במאקרו

היקף הרכישות בכרטיסי אשראי ממשיך להתרחב, אך בקצב מתון יחסית בהשוואה לעבר

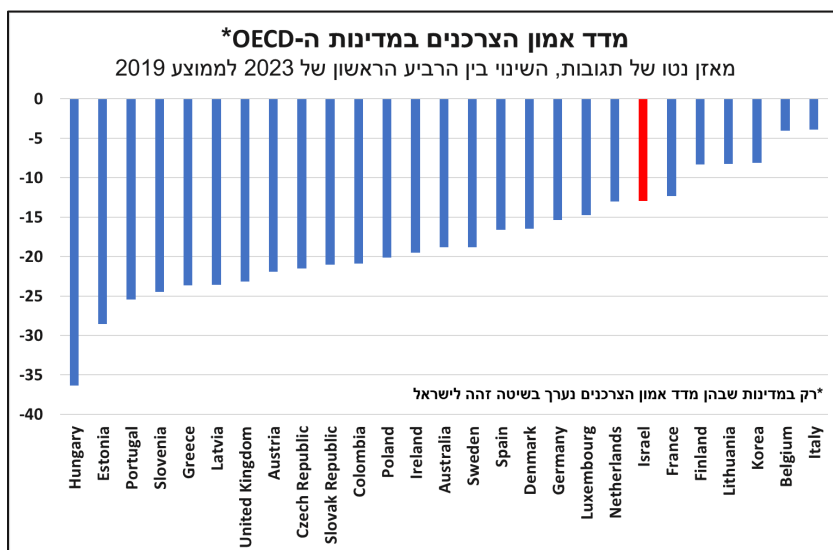

נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) מלמדים כי היקף הרכישות בכרטיסי אשראי על-ידי אנשים פרטיים (בבתי עסק מקומיים בלבד) נותר ללא שינוי (במונחים ריאליים) בחודש אפריל השנה, לעומת חודש מרץ, בו נרשמה ירידה ריאלית של כ-1.5% (נתונים מנוכי עונתיות, במחירים קבועים).

בפילוח לפי קבוצות של מוצרים/שירותים, נציין כי בחודש אפריל נרשמה ירידה בהיקף הרכישות של שירותים (פנאי ובילוי, טיסות ואירוח, שירותי ממשלה ועוד), אשר השלים שלושה חודשים רצופים של ירידות, וכן ירד בשישה מתוך שבעת החודשים האחרונים. ירידה, אם כי מתונה יותר, נרשמה גם בהיקף הרכישות של מזון ומשקאות. מנגד, בקבוצות: מוצרי תעשייה (הלבשה והנעלה, חשמל ואלקטרוניקה וריהוט) ומוצרים ושירותים אחרים (מחשבים ותוכנה, דלק חשמל וגז, ציוד ושירותי תקשורת ועוד) נרשמו עליות מתונות.

לסיכום, היקף הרכישות בכרטיסי אשראי ממשיך להתרחב ריאלית (במונחים שנתיים), אם כי, בקצב מתון במידה משמעותית בהשוואה למוצע בשנים שקדמו למשבר הקורונה. כפי שניתן לראות בתרשים המצורף, קצב הגידול השנתי של סך הרכישות (המחושב לפי שיעור השינוי בשלושת החודשים האחרונים לעומת התקופה המקבילה בשנה הקודמת) מצוי במגמת התמתנות ממושכת, ועמד בחודש אפריל השנה על כ-2.6%. מדובר בשיעור נמוך באופן ניכר בהשוואה לקצב הגידול (השנתי) הממוצע בשנים 2017-2019, בטרם פרוץ משבר הקורונה, אשר עמד על כ-8.0%. אנו מעריכים כי מגמה זו צפויה להימשך גם בחודשים הקרובים, על רקע ההכבדה על מצבם הכלכלי של משקי הבית, כתוצאה מהעלייה החדה בריבית (המגדילה את תשלומי החוב של משקי הבית – בדגש על משכנתאות) ומהאינפלציה הגבוהה מהיעד (השוחקת את כוח הקנייה של משקי הבית), לצד אמון צרכנים ברמה נמוכה (ראה/י הרחבה בפסקה הבאה). במבט קדימה, אנו מעריכים כי, בתרחיש מרכזי, הצריכה הפרטית צפויה להסתכם בצמיחה של כ-3.8% בשנת 2023, לאחר צמיחה של כ-7.7% ב-2022. מקרה של התממשות תרחיש חלופי עם תנאי רקע פחות טובים, עלול להביא לצמיחה אפסית לנפש בצריכה הפרטית במהלך השנה.

מדד אמון הצרכנים בישראל ירד במתינות בהשוואה ליתר המדינות המפותחות

מאז פרוץ משבר הקורונה התאפיין מדד אמון הצרכנים בישראל בתנודתיות רבה. בתחילה ירד המדד לרמות נמוכות בהשוואה היסטורית, ולאחר מכן התאושש בחדות בעקבות מתן החיסונים נגד המחלה, אך כמה חודשים מאוחר יותר, בראשית שנת 2022, שוב ירד מדד אמון הצרכנים לרמה נמוכה בהשוואה היסטורית, אשר בקרבתה הוא מצוי גם עתה. כך שכיום מדד אמון הצרכנים בישראל נמוך מאשר היה בשנת 2019, טרום התפרצות המגפה.

הרמה הנמוכה יחסית של אמון הצרכנים בהשוואה לטרום הקורונה מאפיינת מדינות מפותחות רבות, והיא אינה תופעה ייחודית לישראל (ראה/י תרשים). החולשה המשתקפת במדדי אמון הצרכנים נובעת מן התמורות שחלו בסביבה המאקרו כלכלית, אשר היו משותפות למדינות רבות, אם כי בעוצמות שונות, ובראשן, עליית האינפלציה, ובעקבותיה, הידוק המדיניות המוניטרית. כמו כן, סביר להניח כי גם ההתפתחויות בשוקי העבודה, ובגזרה הפוליטית והגיאופוליטית, מסבירות במידה מסוימת את ההרעה במדד אמון הצרכנים בתקופה זו.

בהשוואה ליתר מדינות ה-OECD (אשר משתמשות באותה מתודולוגיה לחישוב אמון הצרכנים – לצד ישראל מדובר במדינות אירופה יחד עם דרום קוריאה, אוסטרליה וקולומביה), הירידה של מדד אמון הצרכנים בישראל ברבע הראשון של 2023 (בהשוואה לממוצע שנת 2019) הייתה מתונה יחסית. זאת, על רקע מספר גורמים אפשריים, ובהם: שונות בקצב עליית המחירים, שעשויה לנבוע, בין השאר, ממידת החשיפה למשבר האנרגיה, ומהיקף הסבסוד וצעדי הממשלה לטיפול באינפלציה; רמת החוב של משקי הבית, כאשר חוב גבוה יותר פירושו רגישות גבוהה יותר לעליית הריבית; שינויים ברמת האבטלה; ושונות ביציבות הפוליטית, העשויה לנבוע מקרבה לאזור הלחימה באוקראינה; ועוד.

מבדיקתנו עולה כי רמת ההסבר הגבוהה ביותר מבין הגורמים שהוזכרו הינה לשונות ברמת האינפלציה בין המדינות בתקופה הנידונה. בפרט, במדינות שבהן ירד אמון הצרכנים בחדות, כגון: הונגריה, אסטוניה, לטביה, הרפובליקה הצ'כית וסלובקיה, עלתה האינפלציה ביותר מ-10 נקודות האחוז. זאת, בין היתר, מפני שמידת חשיפתן למשבר האנרגיה באירופה הייתה גבוהה (עקב תלות גבוהה ביבוא אנרגיה מרוסיה). לעומת זאת, במדינות בהן עלתה האינפלציה ברמה מתונה יחסית, וביניהן: ישראל, קוריאה, בלגיה, צרפת, הולנד ולוקסמבורג, נחלש אמון הצרכנים במתינות. מעניין לציין כי במדינות מזרח אירופה המוזכרות לעיל, שהן "כלכלות במעבר" (TRANSITION ECONOMIES) ממצב של משק המתוכנן "בתכנון מרכזי" לכלכלה חופשית יותר, החוב של משקי הבית (במונחי תוצר) נמוך מאוד בהשוואה ליתר המדינות המפותחות, מה שמעיד על השפעה נמוכה יחסית לירידת אמון הצרכנים כתוצאה מהכבדת תשלומי הריבית.

לסיכום, בחודשים האחרונים מדד אמון הצרכנים בישראל מצביע על חולשה בהשוואה לתקופת טרום הקורונה, אולם, בהשוואה בינלאומית ניכר כי הפגיעה באמון הצרכנים בישראל מתונה יחסית. זאת, כפי הנראה, כתוצאה מעלייה מתונה יחסית באינפלציה המקומית. לנוכח העובדה כי מדד אמון הצרכנים מהווה אינדיקציה מסוימת לשינויים בהיקף הצריכה של משקי הבית, נראה כי הירידה הנמוכה יחסית של המדד בישראל מצביעה על אפשרות להאטה מתונה יחסית של הצריכה הפרטית בישראל ביחס ליתר המדינות המפותחות.

ההאטה הקיימת בענף שירותי ההייטק צפויה להימשך, ברקע גיוסי הון נמוכים בענף מראשית 2023

מרבית הנתונים שפורסמו לאחרונה בנוגע לפעילות בענף שירותי ההייטק (נתוני יצוא, מועסקים ומשרות פנויות) מעידים על המשך ההאטה בענף, בהמשך למגמה שחלה בו מאז קיץ 2022. זאת, ברקע עליית הריבית בארץ ובעולם, ירידת תיאבון הסיכון בשווקים הפיננסיים העולמיים וההאטה שחלה ברביעים האחרונים בפעילות הכלכלית בקרב היעדים המרכזיים של הענף - ארה"ב והאיחוד האירופי.

יחד עם זאת, נתוני היצוא של ענף שירותי ההייטק במהלך הרבע הראשון של 2023 היו טובים יותר מהצפוי. כפי שניתן לראות בתרשים שלהלן, המגמות במדד מניות הטכנולוגיה בארה"ב (נאסד"ק) נוטות לאורך השנים להקדים בחצי שנה את המגמות ביצוא השירותים האחרים של ישראל (רכיב תוצר הכולל ברובו את יצוא שירותי ההייטק, לצד יצוא של ענפים עסקיים אחרים). לפיכך, לאור

הירידה החדה שחלה בנאסד"ק במהלך 2022, היה ניתן לצפות לירידה של ממש בהיקפי היצוא של שירותי ההייטק בעת הנוכחית (בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד) ואולם בפועל חלה האטה בצמיחת היצוא (גידול ריאלי של 2.3% בלבד ביחס לרבע הראשון של 2022), ולא ירידה. גם נתוני התעסוקה בענף מעידים לפי שעה על האטה ולא על ירידה.

במבט קדימה, ההאטה בענף שירותי ההייטק צפויה להערכתנו להימשך בחודשים הבאים, וזאת חרף ההתאוששות שחלה מראשית שנת 2023 בנאסד"ק, אשר צפויה לבוא לידי ביטוי חיובי בפעילות הענף בישראל רק במהלך 2024. בהקשר זה, נתונים שהציג בימים האחרונים נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, בכנס אלי הורוביץ, מצביעים על כך שהיקף גיוסי ההון של חברות ההייטק הישראליות בחודשים ינואר-מאי 2023 היה נמוך יותר משמעותית מהיקפם בתקופה המקבילה בשנים 2020-2022, ודומה יותר להיקפם הממוצע בתקופה המקבילה בשנים 2019-2015, אף שענף שירותי ההייטק התרחב מאז במידה ניכרת. זאת ועוד, לפי הנגיד היקף גיוסים זה בולט לשלילה גם ביחס למגמה העולמית בענף מראשית 2023 (דבר שמתבטא בירידת חלקה של ישראל בגיוסי ההייטק העולמיים). זאת, ככל הנראה בהשפעת ההתגברות של מידת חוסר הוודאות הכלכלית-פוליטית במשק הישראלי בחודשים האחרונים. מכל מקום, הירידה החדה בסך גיוסי ההון של חברות ההייטק הישראליות עלולה להשפיע לשלילה על הפעילות בענף שירותי ההייטק בחודשים הבאים.

כתבו: יניב בר, גילי בן אברהם ואלון קול קרייז

